

інформаційне й організаційно-методичне навантаження у побудові методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із умисним введенням на ринок України небезпечної продукції, а самі типові слідчі ситуації початкового та подальшого етапів розслідування взаємопов'язаними [2].

Підсумовуючи, зазначимо, що на початковому етапі розслідування виникають такі типові слідчі ситуації: а) злочинець відомий, є достатні фактичні дані, що свідчать про конкретні обставини злочину; б) злочинець відомий, але доказів недостатньо для повідомлення про підозру. Це найбільш складна слідча ситуація; в) злочинець відомий, але він переходується від слідства і суду; г) злочинець невідомий.

Список бібліографічних посилань: 1. Драпкин Л. Я. Общая характеристика следственных ситуаций // Следственная ситуация : сб. науч. тр. М. : Всесоюз. ин-т по изучению причин и разработке мер предупреждения преступности, 1984. С. 11–16. 2. Качковський М. С. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування умисного введення в обіг на ринку України небезпечної продукції. URL: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/40748/%CA> (дата звернення: 15.10.2019). 3. Цыркун С. А. Выявление и расследование преступлений, связанных с содержанием притонов для занятия проституцией : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. М., 2004. 21 с.

Одержано 20.10.2019

УДК 343.98

Олександр Іванович ЖЕРЕБКО,

*кандидат юридичних наук,
завідувач відділу нормативно-методичної
діяльності та стандартизації
лабораторії організації наукової,
методичної діяльності, нормативного
забезпечення та міжнародного співробітництва
Київського науково-дослідного інституту
судових експертиз Міністерства юстиції України*

ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ В РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Боротьба зі злочинністю є одним із головних державних завдань на будь-якій стадії суспільного розвитку. Зріст злочинності в Україні може бути зупинений поєднанням законодавчих і організаційних

заходів та наукових розробок. Основні завдання, які повинна вирішувати наука у вказаному напрямку – актуалізація наукового і методичного забезпечення боротьби зі злочинністю, підвищення її результативності шляхом впровадження в діяльність правоохоронних органів найновіших наукових досліджень і передового досвіду. У зв'язку з цим, виконання завдань по боротьбі зі злочинністю неможливе без проведення криміналістами наукових досліджень, результати яких безумовно можуть сприяти підвищенню ефективності роботи органів попереднього слідства і дізнання в розкритті і розслідуванні злочинів.

Однією з причин неефективної боротьби з окремими видами злочинів є недостатнє дослідження криміналістичного аспекту пошуково-пізнавальної діяльності, зокрема, по встановленню осіб, що вчинили злочини в умовах неочевидності. Невипадково слідчі одностайно відмічають, що наявні у їх розпорядженні методичні рекомендації мають суттєві недоліки, не вміщують у достатньому об'ємі інформацію, що необхідна для їх практичної діяльності. Все це висуває вказану багатопланову проблему в коло актуальних напрямків, як теоретичних, так і прикладних криміналістичних досліджень. До вказаних досліджень і слід віднести роботи, пов'язані з розробкою теоретичних засад криміналістичної характеристики; формуванням криміналістичних характеристик окремих видів злочинів і їх використання для оптимізації попереднього слідства, підвищення його ефективності.

У теоретичному аспекті криміналістична характеристика – це наукова категорія криміналістики. У зв'язку з цим вона повинна мати своє загальне поняття, визначення (дефініцію), внутрішню структуру, посідати певне місце у системі криміналістики та виконувати певні функції.

У прикладному аспекті криміналістична характеристика повинна бути подана у вигляді описів, таблиць, схем, графіків, комп'ютерних програм тощо.

На даний час серед вчених-криміналістів єдиного погляду на теоретичні питання криміналістичної характеристики немає. В основному дискутуються такі питання: загальне поняття, визначення (дефініція), кількісний та якісний склад елементів, місце криміналістичної характеристики злочинів у системі криміналістики.

У криміналістичній літературі сформувалася основа для окреслення загального поняття «криміналістична характеристика злочинів».

Поняття – цілісна сукупність суджень, думок, які що-небудь стверджують про відмінні ознаки об'єкту, що досліджується, виділяючи найбільш загальні і в той же час суттєві його ознаки [1, с. 33].

Ознака – все те, в чому предмети, явища схожі один з одним або в чому вони відрізняються один від одного; показник, зовнішня сторона предмета або явища, за якою можна впізнати, визначити або описати предмет або явище. Кожний предмет, кожне явище мають різноманітні ознаки. За своїм значенням для предмета всі ознаки поділяються на суттєві і несуттєві [2, с. 122–123].

Таким чином, з навколишньої реальності потрібно вичленити об'єкт вивчення та його відмінні ознаки, і ці ознаки повинні бути найбільш суттєвими.

Вчені-криміналісти не дійшли єдиної думки про те, сукупність чого саме складає криміналістична характеристика виду (групи) або конкретного злочину. Ряд вчених вважає, що це повинна бути сукупність «відомостей», «даних» або «інформації» (Р. С. Белкін, І. Є. Биховський, А. В. Дулов та ін.), інші вчені вважають, що це сукупність «рис» (Л. В. Вінницький, С. І. Медведев та ін.).

Заслугують уваги наступні визначення криміналістичної характеристики злочинів: О. Н. Колесніченка – «Криміналістична характеристика – це система відомостей про криміналістично значимі ознаки злочинів даного виду, що відображає закономірні зв'язки між ними і служить побудові і перевірці слідчих версій для вирішення основних завдань розслідування» [1, с. 35]; М. В. Салтевського – «Криміналістична характеристика – це інформаційна модель, що являє собою якісно-кількісний опис типових ознак конкретного виду (групи) злочинів» [3, с. 310] та запропоноване В. Г. Гончаренком, Г. А. Кушніром, В. Л. Подпалім – «Криміналістична характеристика – ідеальна сукупність криміналістично значимих елементів і їх ознак про закономірностей формування джерел доказової інформації, що сприяють швидкому і ефективному розкриттю та розслідуванню злочинів» [4, с. 5].

На нашу думку, криміналістична характеристика – це модель системи зведених відомостей про криміналістично значимі ознаки виду, групи або конкретного злочину.

Список бібліографічних посилань: 1. Советская криминалистика. Методика расследования отдельных видов преступлений : учеб. / под ред. В. К. Лисиченко. Киев : Вища шк., 1988. 405 с. 2. Гавло В. К. К вопросу о криминалистической характеристике преступлений. *Вопросы повышения борьбы с преступностью*. 1980. С. 122–123. 3. Специализированный курс криминалистики / под ред. М. В. Салтевского. Киев, 1987. 384 с. 4. Гончаренко В. И., Кушнир Г. А., Подпаль В. Л. Понятие криминалистической характеристики преступлений. *Криминалистика и судебная экспертиза*. 1986. Вып. 33. С. 5.

Одержано 16.10.2019